

บทบาทของครอบครัวกับสังคมไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 Roles of Family and Thai Society Generation Thailand 4.0

ผการัตน์ พินิจวัฒน์

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่อง บทบาทของครอบครัวกับสังคมไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องการอธิบายถึงสถาบันครอบครัวที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมในอดีตเป็นอย่างมาก ผลการศึกษาผู้เขียนพบว่า บทบาทของครอบครัวไทยในอดีตนอกจากเป็นสถาบันที่ให้กำเนิดสมาชิกของสังคมแล้ว บทบาทอีกอย่างคือการขัดเกลาทางสังคมให้สมาชิกพร้อมดำเนินชีวิตตามบรรทัดฐาน ตลอดทั้งวัฒนธรรมที่สังคมวางไว้ ซึ่งต่างจากครอบครัวไทยในอดีตเป็นครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย ประกอบไปด้วยคนอย่างน้อย 3 ช่วงอายุคน คือ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูก จึงส่งผลให้ครอบครัวทำบทบาทหน้าที่อย่างสมบูรณ์และปัญหาทางสังคมจะไม่เกิดขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวไทยในปัจจุบัน ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครอบครัวไทยส่วนใหญ่มิมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว จึงทำบทบาทหน้าที่ในเรื่องการขัดเกลาน้อยลงปรับเปลี่ยนบทบาทไปให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ผลที่ตามมาจึงเกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมตามมาหลากหลาย

คำสำคัญ : บทบาท, ครอบครัว, สังคม, เศรษฐกิจ, ปัญหา

Abstract

The article of “roles of family and Thai society generation Thailand 4.0” needs to explain the roles of family institution on current Thai society that has been changed from past up to present. It was found that the role of family was to provide the members for society while the other role was socialization for living according to the social norms and culture. This was different from the past that it was the extended family that comprised at least 3 generations of grandparents, parents and sons and daughters. This made perfect family and fewer problems when compared with the present family due to the rapid changes of all economic, social and cultural conditions. Besides, most families were nuclear therefore the role on socialization was less important than the role on economic aspect. Consequently, this caused various family and social problems.

Keywords : roles, family, society, economy, problems

บทนำ

ครอบครัวคือสถาบันทางสังคมที่เล็ก ใกล้ชิดและสำคัญกับมนุษย์มากที่สุด เพราะเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกที่ทำให้กำเนิดมนุษย์ ถ่ายทอดวัฒนธรรมและทำทุกสิ่งทุกอย่างให้มนุษย์ก่อนจะเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกได้อย่างเหมาะสม ดังที่สมพร เทพสิทธา (2540: 26-27) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมเล็กที่สุดในสังคม แต่ก็เป็นสถาบันที่สำคัญ เพราะสังคมและประเทศชาติประกอบด้วยครอบครัวจำนวนมากรวมเข้าด้วยกัน หาก

สถาบันครอบครัวมีความมั่นคง จะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคงไปด้วย เพราะชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลได้รับความสุขและความสำเร็จ ถ้าสามีภรรยาใช้ชีวิตสมรสที่ราบรื่น มีความเข้าใจกัน ไม่ขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง นอกจากจะทำให้ชีวิตมีความสุขแล้ว ยังช่วยให้การงานเจริญก้าวหน้าและที่สำคัญที่สุดจะทำให้ลูกได้รับความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ เป็นเด็กที่มีคุณธรรมและสุขภาพจิตดีด้วย ทางตรงกันข้าม ถ้าสามีภรรยาที่มีความขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ แยกกันอยู่หรือหย่าร้างกัน จะทำให้กระทบกระเทือนต่อการทำงานและต่อลูก สามีอาจจะเอาอารมณ์เสียจากที่บ้านติดมาที่ทำงาน แล้วมาระบายใส่กับลูกน้อง ในขณะที่อยู่กับลูกขาดความรัก ความอบอุ่นไม่ได้รับความรักและความเอาใจใส่จากพ่อแม่ เด็กก็จะออกจากบ้านไปคบเพื่อนและอาจจะถูกเพื่อนชักจูงไปในทางที่ผิดได้ เช่น ตกเป็นทาสของอบายมุข ก่อการทะเลาะวิวาท ประกอบอาชญากรรม

แต่ปัจจุบันครอบครัวไทยอาจจะไม่มีเวลาเลี้ยงดูและดูแลได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากสถานการณ์ของสังคมเปลี่ยนไปครอบครัวในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ลูก และจะผูกขาดกับการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ซึ่งจะต่างจากครอบครัวในอดีตที่เป็นครอบครัวใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล ๓ ช่วง คือ ครอบครัวตัวเอง ครอบครัวของพ่อ แม่ ครอบครัวปู่ย่า ตายาย ดังนั้นครอบครัวในอดีตจะให้การดูแลและเลี้ยงดูสมาชิกให้ได้รับความรัก ความอบอุ่นและใกล้ชิดเต็มที่มากกว่าครอบครัวในปัจจุบัน

บทบาทและหน้าที่ของครอบครัว

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2540: 2-3) กล่าวว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่ทำหน้าที่ให้ะไรหลายสิ่งหลายอย่างแก่สังคมดังนี้

1. ให้สมาชิกใหม่แก่สังคม เพราะมนุษย์เราเกิดมาแล้วก็ต้องตายไป ชีวิตมนุษย์วนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่อย่างนี้ อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ ฉะนั้นครอบครัวจึงมีหน้าที่ที่จะต้องผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เพื่อชดเชยกับสมาชิกเก่าที่ล้มตายจากไป สถาบันนี้เป็นสถาบันเดียวเท่านั้นที่ทำหน้าที่นี้ให้แก่สังคมได้
 2. บำบัดความต้องการทางเพศ ครอบครัวจะช่วยให้มนุษย์ในสังคมสามารถบำบัดความต้องการทางเพศได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม โดยการสมรสกัน จะช่วยบรรเทาหรือลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศได้ด้วย
 3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม เพราะสถาบันครอบครัวเมื่อผลิตสมาชิกมาแล้วต้องรับผิดชอบ กล่าวคือ สถาบันครอบครัวจะต้องให้การเลี้ยงดูบุตรของตนให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะยากดีมีจนเพียงไรก็ตาม จะต้องเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตขึ้นตามวัย เลี้ยงดูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
 4. ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักกฎระเบียบสังคม ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมและพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นไปในทิศทางที่สังคมพึงปรารถนา
 5. ให้สถานภาพแก่มนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด ทันทีที่มนุษย์เกิดมา มนุษย์ผู้นั้นจะได้ชื่อ สกุลจากครอบครัว มีสถานภาพเป็นลูกเป็นหลาน เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นคนไทย ลูกคนรวย ลูกคนจนเป็นต้น ซึ่งถือเป็นสถานภาพที่เราได้มาแต่เกิดไม่สามารถเลือกได้
 7. ให้ความรักและความอบอุ่นอย่างจริงใจตลอดชั่วกาลนาน ไม่มีวันเสื่อมคลายทั้งยามทุกข์ ยามสุข ให้ขวัญกำลังใจแก่ตลอดเวลา จนมีคำกล่าวว่า บ้านคืออิมมานของเรา หรือ บ้านเราแสนสุขใจ
- วัชรินทร์ สายสาระ (มปป.). กล่าวว่า ครอบครัวมีความสำคัญหน่วยหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน เช่น เป็นหน่วยผลิตและบริโภค การให้การศึกษาความรู้ต่าง ๆ การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นต้น สมพร เทพสิทธิ (2540: 27-28) กล่าวถึง ครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ปลูกฝังอบรมศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี เพื่อจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พระพุทธเจ้าจึงยกย่องบิดามารดาว่าเป็นครูคนแรกของลูก

ปัจจุบันครอบครัวเป็นจำนวนไม่น้อยต้องประสบปัญหาต่าง ๆ อาทิ สามีภรรยาทะเลาะวิวาทแตกแยกกัน ทำให้ลูกขาดความรักความอบอุ่น ขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างบิดามารดาและบุตร เป็นเหตุให้เกิดความไม่มั่นคงของครอบครัวและทำให้เกิดปัญหาสังคมปลายประการ ครอบครัวจะมีความมั่นคงและอบอุ่นได้จะต้องมีความมั่นคง 3 ด้านคือ

1. **ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** คือ จะต้องมียาได้ที่แน่นอนและเพียงพอแก่ความจำเป็นของครอบครัว ปฏิบัติตามหลักธรรม เรื่อง ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 คือ อุฏฐานสัมปทา คือ ขยันหมั่นเพียรหาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือ การรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ กัลยณมิตตา คือ การคบคนดีเป็นมิตร และสมชีวิตา คือ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ้งเฟ้อยัก ไม่ฟืดเคืองนัก

2. **ด้านความมั่นคงทางสังคม** คือ มีความสัมพันธ์อันดีกับญาติพี่น้อง มิตรสหาย ชุมชนและสังคม โดยปฏิบัติตามหลักธรรม เรื่อง สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน คือ การให้ ปิยวาจา คือ การเจรจาอ่อนหวาน อตถจริยา คือ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์และสมานัตตา คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย

3. **ด้านความมั่นคงทางจิตใจ** คือ การมีความรัก ความเอื้ออาทร ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ที่ร้อยรัดครอบครัวให้อบอุ่นและมั่นคง ถ้าขาดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกัน ครอบครัวนั้นจะขาดความอบอุ่นและมั่นคง จะกลายเป็นครอบครัวที่แตกแยก

หลักธรรมที่สำคัญในการครองเรือน ที่จะทำให้อครอบครัวมีความอบอุ่น คือ **ขรवासธรรม** ได้แก่ **สัจจะ** คือ ความจริงใจ มีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมและถูกต้อง **ทมะ** คือ ความรู้จักข่มใจ รู้จักควบคุมจิตใจและอารมณ์ เมื่อฝ่ายหนึ่งเป็นไฟ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นน้ำ หลายครอบครัวต้องอับปางเพราะเอาอารมณ์ใส่กัน โดยไม่รู้จักการข่มใจต้องปรับปรุงตนเอง ไม่ให้เป็นคนวู่วาม เจ้าอารมณ์ โดยการฝึกสมาธิบำเพ็ญจิตภาวนา **ขันติ** คือ การอดทนและ อดกลั้น ต้องอดทนต่อความยากลำบาก หาทางแก้ไขปัญหาคครอบครัวด้วยความเข้มแข็งอดทน **จาคะ** คือ การเสียสละ ต้องเสียสละเพื่อกันและกัน เสียสละเพื่อลูกและเพื่อความมั่นคงและความอบอุ่นของครอบครัว มีการให้อภัยกันและกัน

สุพัตรา สุภาพ (2545: 68-70) กล่าวว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่ที่ส่วนใหญ่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม ถ้าปราศจากครอบครัว การคงอยู่ของมนุษย์อาจจะไม่สมบูรณ์ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเสมอไป มีเหมือนกันที่บางครอบครัวไม่ได้ให้การเลี้ยงดู รักใคร่หรือความสุขแก่เด็กอย่างเพียงพอ เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่แตกแยกกัน ครอบครัวที่พ่อแม่ตายหรือครอบครัวที่พ่อแม่ยากจนมีลูกมากไม่อาจจะเลี้ยงดูให้ดีได้ ลูกมักจะโน้มเอียงไปในทางที่ประพฤติดี้นะเบี่ยของสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกสังคมประสบ ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนามักตาม ครอบครัวยังทำหน้าที่เป็นสถาบันทางเศรษฐกิจด้วย โดยพ่อแม่เป็นคนหาเงินมาเลี้ยงดูในครอบครัว และนำเงินไปใช้ในการบริโภคต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา อบรมและการดำรงชีวิต โดยทั่วไปเด็กจะเป็นผู้บริโภค พ่อแม่เป็นผู้ผลิต ครอบครัวยังทำหน้าที่อบรมอยู่ 2 วิธี คือ

1. **อบรมทางตรง** โดยการบอก การสอนที่ชัดเจน ว่าอะไรควรทำและไม่ควรทำ อะไรผิด อะไรถูก ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก เนื่องจากการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติแก่บุคคลอย่างจริงจังและเจตนาเพื่อให้สามารถวางตัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สอนให้กินอาหารให้เป็นเวลา เล่นเป็นเวลา นอกเป็นเวลา หรือ เจอหน้าผู้ใหญ่ให้ยกมือไหว้ พูดยาให้ไพเราะ ถ้าไม่ทำอาจถูกลงโทษ เป็นต้น

2. อบรมทางอ้อม เป็นการอบรมหรือการบอกโดยไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กได้รู้ได้เห็นเองและซึมซับเข้าไปในจิตใจ ซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตหรือมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เช่น พ่อแม่ใช้คำหยาบ ลูกก็จะใช้คำหยาบด้วย

สนิท สมักรการ (2543: 6-6) กล่าวว่า ครอบครัวที่ดีย่อมจะคำนึงถึงสภาพทางสังคมของเด็ก เมื่อเด็กนั้นเติบโตขึ้นด้วย การอบรมเด็กของพ่อแม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้สังคมของตนได้ทำหน้าที่ข้อนี้ให้ได้ผลดี ครอบครัวแต่ละครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญมากในเรื่อง การผลิตสมาชิกที่ดีให้แก่สังคมของตน ถ้าพ่อแม่ละเลยไม่เอาใจใส่ต่อกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุตรของตนอย่างดีพอสมควรแล้ว อนาคตของสังคมก็จะมีใครแจ่มใสสัก เพราะประสบการณ์วัยเด็กมีความสำคัญต่อชีวิตของผู้ใหญ่แต่ละคนมากทีเดียว การอบรมพร่ำสอนที่กระทำแก่เด็กก่อน ย่อมจะได้ผลจริงมากกว่ามาทำเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีนิสัยต่าง ๆ ติดตัวมาจนยากที่จะละทิ้งหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เสียแล้ว

ครอบครัวกับสังคมไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0

ครอบครัวไทยในปัจจุบันจะแตกต่างจากครอบครัวในอดีตมาก กล่าวคือ ครอบครัวในอดีตจะทำหน้าที่ต่าง ๆ มากมายตั้งแต่การผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม อบรมขัดเกลาสมาชิก เลี้ยงดูสมาชิกให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม ตลอดจนสอนสิ่งต่าง ๆ หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สังคมพึงปรารถนา สถาบันครอบครัวในอดีตนั้นดูเหมือนว่าสมาชิกภายในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ ลูก ตลอดจนเครือญาติค่อนข้างที่จะมีความรักความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น มีเวลาให้แก่กันมาก มีเวลาอบรมสั่งสอน มีเวลาใกล้ชิดผูกพันค่อนข้างมาก แต่ในยุคปัจจุบันบทบาทของสถาบันครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากมาย เช่น ไม่มีเวลาให้แก่กัน โดยเฉพาะสังคมเมืองเพราะทุกคนต้องแข่งขันกับเวลา เข้าชั้นมาพรีไปทำงาน แม่ก็รีบไปทำงาน ลูกรีบไปโรงเรียน ตอนเย็นทุกคนก็ไม่ค่อยมีเวลาที่จะพบปะกันรับประทานอาหารร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภารกิจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาดูแลอบรมขัดเกลา ลูก ๆ เท่าที่ควร เด็กบางคนขาดความรักความอบอุ่น บางคนถึงกับสร้างปัญหาให้กับสังคม เช่น ก่ออาชญากรรม ดิตยาเสพติด หนีโรงเรียนไปเที่ยวตามศูนย์การค้าหรือตามเพื่อน เป็นต้น และครอบครัวไทยในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ลูก ซึ่งเกิดขึ้นจากครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ต่างมีหน้าที่การทำงานเมื่อแต่งงานกันแล้วมักจะสร้างฐานะหรือครอบครัวกันใกล้ที่ทำงานด้วยกัน

วัชรินทร์ สายสาระ (มปป.) กล่าวว่า ครอบครัวไทยปัจจุบันอาจแบ่งได้ 2 แบบคือ ครอบครัวเนื้อแท้หรือครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ซึ่งรูปแบบครอบครัวเดี่ยวอาจผันแปรได้หลายแบบ ได้แก่ 1) มีพ่อ แม่และลูก 2) มีเพียงสามีและภรรยา และ 3) แบบมีเพียงพ่อหรือแม่และลูกที่เรียกว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งอาจเกิดจากการหย่าร้าง การเสียชีวิตของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ ดังที่ สนิท สมักรการ (2543: 16) กล่าวว่าครอบครัวปัจจุบันมีหน้าที่พึงปฏิบัติคือ

1. ให้กำเนิดบุตรเพื่อสืบพันธุ์ต่อไปหรือเป็นตัวแทนของบิดามารดา
2. อบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป
3. ด้านเศรษฐกิจ คือ การหาเงินมาใช้จ่ายเลี้ยงดูสนองความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือที่เรียกว่า ปัจจัย 4 รวมทั้งการศึกษา ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน

4. การให้ความรักความอบอุ่นทาง จิตใจและช่วยปกป้องสมาชิกของครอบครัวในภาวะวิกฤตต่าง ๆ

จะเห็นว่าครอบครัวไทยปัจจุบันทำหน้าที่ไม่สมดุล เพราะให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ เป็นผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ในด้านอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะหน้าที่การให้ความรัก ความอบอุ่นในการเลี้ยงดู ดังที่วัชรินทร์ สายสาระ (มปป.) กล่าวว่า ครอบครัวไทยปัจจุบันได้มีการปรับบทบาทการอบรมเลี้ยงดูไปให้สถาบันหรือหน่วยงานสังคมอื่น ๆ ทำหน้าที่แทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนเตรียมอนุบาล โรงเรียนอนุบาล ศูนย์เลี้ยงเด็ก

เล็กทั้งภาครัฐและเอกชน และยังให้ญาติพี่น้องหรือพี่เลี้ยงเด็กและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ทำหน้าที่แทน การให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจมากเกินไป ทำให้พ่อแม่ (สามีและภรรยา) ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการประกอบอาชีพ เด็กอ่อนและลูก ๆ จึงต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับคนอื่นหรือเทคโนโลยีมากกว่าอยู่กับพ่อแม่ของตนเอง

ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ทั้งครอบครัวยากจนในชนบทและครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย กล่าวคือ ครอบครัวยากจนในชนบทส่วนมากจะออกไปทำงานต่างถิ่นหรือทำงานที่ต่างประเทศเป็นระยะเวลานาน ทั้งลูกให้อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ซึ่งพ่อแม่จะส่งเงินมาให้เป็นครั้งคราว เด็ก ๆ เหล่านี้จะถูกทอดทิ้งให้เติบโตขึ้นมาท่ามกลางสภาพครอบครัวที่ไม่ได้รับความรักความอบอุ่นเท่าที่ควร จึงกลายเป็นจุดประจวบอันนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมหลายอย่าง เช่น การติดยาเสพติด การติดเพื่อนเกเร การเกิดอาชญากร ขาดบริการ และขณะเดียวกันครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยแต่มีธุรกิจการงานมากเกินไป ไม่มีเวลาเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กอ่อนหรือลูก แต่จะใช้เงินในการเลี้ยงลูก เด็กจะเกิดปัญหาขาดความอบอุ่นในครอบครัวและเป็นสื่อไปสู่การเกิดปัญหาสังคมได้เช่นกัน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาก็เปลี่ยนไปด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของบทบาทหน้าที่และความมีอิสระเท่าเทียมกันของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวในอดีตบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวจะชัดเจน เช่น สามีจะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ส่วนภรรยาจะมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน รับผิดชอบงานบ้านและเลี้ยงดูลูก ส่วนลูกมีหน้าที่ทำตามพ่อแม่และเห็นว่าคุณต้องเท่านั้น แต่ด้วยภาวะความจำเป็นและการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้ทั้งสามี ภรรยาและลูกต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น บางกรณี ภรรยาหาเงินมาจนเจือครอบครัวได้มากกว่าสามีด้วยซ้ำ สามีหรือพ่อบ้านต้องมาทำหน้าที่ทำอาหาร ซักผ้า รีดผ้า ล้างจานเลี้ยงลูกแทน เมื่อทุกคนมีส่วนทำงานเท่าเทียมกันจึงมีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ซึ่งประกอบกับกระแสสิทธิและความเท่าเทียมของสตรีจากนโยบายเป็นปัจจัยเสริม ทำให้อำนาจการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะเป็นผลดีในเรื่องการปรับตัวในลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ แต่ตรงกันข้ามอาจกลายเป็นปัญหาทางครอบครัวในรูปแบบการหย่าร้างกันได้ เพราะทุกฝ่ายต่างถือว่าตนเองมีอิสระและสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

บทสรุป

จะเห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญมากในสังคมไทย จะทำหน้าที่ทุกอย่างทั้งเป็นผู้ผลิตด้านประชากร ให้การศึกษาตลอดทั้งสร้างระบบเศรษฐกิจ ที่สำคัญครอบครัวจะเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างดี ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2545 : 21) กล่าวว่า ครอบครัวมีความสำคัญกับเด็กเพราะเป็นสถาบันแห่งแรกที่ได้ให้การอบรมทางด้านจิตใจแก่เด็กตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัยส่วนตัว อารมณ์จะเป็นแบบไหนจะเริ่มมาจากบ้าน เด็กจะเป็นผู้มีความคิดความรู้สึก มีมรรยาทหรือการวางตัวอย่างไรนั้น อยู่ที่การอบรมจากทางบ้าน ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ บิดามารดา สถานที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ ฐานะของเด็กในครอบครัว วัฒนธรรมในบ้าน บ้านจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลที่จะหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดีหรือคนเลวได้ โดยเฉพาะในระยะวัยรุ่นเป็นวัยที่อ่อนไหวง่ายต้องการความปลอดภัยจากครอบครัว หากภาวะครอบครัวไม่ดี เช่น บ้านแตก ขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่ อาจจะทำให้เด็กมีความประพฤติผิดไปจากที่สังคมกำหนดได้ จะเห็นว่าครอบครัวในปัจจุบันจะให้ความสำคัญในบทบาทของการสร้างรายได้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ไม่มีเวลาให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่กับลูก ๆ เท่าที่ควร ทำให้ลูกขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดทั้งขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างบิดามารดาและบุตร เป็นเหตุให้เกิดความไม่มั่นคงของครอบครัวและทำให้เกิดปัญหาสังคมที่หลากหลาย เช่น ปัญหาเด็กยกพวกตีกัน เด็กติดเกม ติดการพนัน เที่ยวเตร่หนีเรียนหนังสือ ฯลฯ ปัญหามากมายเหล่านี้ล้วนเกิดจากการทำหน้าที่ของครอบครัวบกพร่องและไม่สมบูรณ์ทั้งนั้น สังคมไทยควรตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง เพราะสถาบัน

ครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนจะดีหรือเลวนั้นรากฐานที่สำคัญมากจากครอบครัวเกือบทั้งสิ้น.

เอกสารอ้างอิง

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2545.

สมพร เทพสิทธิ์. การพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: จีระชัยการพิมพ์, 2540.

สนธิ สมัครการ. วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วัชรินทร์ สายสาระ. วิชาระบบสังคมไทย: สภาพปัจจุบันและปัญหาของสังคมไทยด้านสังคมและวัฒนธรรม.

ขอนแก่น: บริษัทเพ็ญพรินตติ้ง จำกัด, มปป.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. ครอบครัว: สาระที่นารู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.